

BLU360 1 Bacheloroppgave

Kandidat 21

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
i Informasjon	Dokument	Automatisk poengsum	Lever
1 Opplasting av bacheloroppgave	Filoplasting	Manuell poengsum	Lever
2 Opplasting av samtykkeskjema	Filoplasting	Manuell poengsum	Lever

BLU360 1 Bacheloroppgave

Emnekode	BLU360	PDF opprettet	24.08.2016 09:40
Vurderingsform	BLU360	Opprettet av	Hilde Lyster
Starttidspunkt:	12.05.2016 08:45	Antall sider	38
Sluttidspunkt:	02.06.2016 13:45	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201606230000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Seksjon 1

Informasjon

Eksamensinformasjon:

[Eksamensinformasjon for innlevering](#)

Forside:

[Framsidedmal Bachelor-mal med Nord logo](#)

Samtykkeskjema:

[Samtykke til Nord universitets' bruk av prosjekt, kandidat bachelor og masteroppgaver](#)

Opplasting av bacheloroppgave

Opplasting bacheloroppgave

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	5247175_cand-3389730_5224938
Filtype	pdf
Filstørrelse	472.049 KB
Opplastingstid	01.06.2016 21:48:10

Neste side
Besvarelse
vedlagt

BACHELOROPPGAVE

Emnekode: BLU360

Kandidatnr.: Silje P. Haugen

Barnehagens rolle i skilsmissen og samlivsbruddet.

Hvordan kan personalet i barnehagen arbeide for å styrke barn som opplever sorg og krise med årsak i samlivsbrudd eller skilsmisse?

The kindergarten's role in parents divorce or separation.

How should the authorized personnel in todays kindergarten work to strengthen children, who experiences sorrow and cricis due to parents' divorce or separation?

Dato: 02.06.16

Totalt antall sider: 31

Forord

Det er rart å tenke på at jeg med denne bacheloroppgaven avslutter mine 3 år ved barnehagelærerutdanningen hos Nord Universitet. Det har vært tre år fylt med mange utfordringer, glede, og viktigst av alt nye kunnskaper og erfaringer. Å skrive denne oppgaven har vært en spennende og utviklende prosess, og det har gitt meg mange gode tips til hva jeg selv ønsker å ta med meg ut i min nye yrkespraksis som barnehagelærer.

Skilsmisse og samlivsbrudd er et svært aktuelt tema, og noe jeg tror det vil være viktig for alle ansatte i barnehagen å ta hensyn til i årene som kommer. Jeg takker derfor mine informanter, for at de har stilt opp og vært åpne rundt barnehagenes praksis, og sine egne tanker knyttet til temaet.

I tillegg ønsker jeg å takke min veileder Kathrine, som har vært særs entusiastisk og hjelpsom gjennom hele prosessen.

Levanger

Mai 2016

Silje Pettersen Haugen.

Sammendrag

Denne oppgaven omhandler barnehagens rolle i samlivsbruddet. Statistisk sentralbyrå viser til en økning i antall skilsmisser på 26,51 % i løpet av en tidsperiode på 49 år, fra 1961-2010. Med utgangspunkt i dette, og egne erfaringer samt svært lite informasjon gjennom bachelorstudiet var dette et tema jeg mente behøvde mer belysning. Jeg valgte å rette oppgaven mot barna som opplever samlivsbruddet som spesielt vanskelig, og hvordan barnehagen kan arbeide for å styrke disse barna. Oppgaven baseres i en kvalitativ forskningsmetode, hvorav jeg har gjennomført to intervjuer med ulike pedagogiske ledere fra forskjellige barnehager. Jeg har samlet data knyttet barnehagenes handlingspraksis, samt faktorer knyttet til foreldresamarbeid, barneperspektivet og barnehagen som omsorgsarena. Oppgavens formål har vært å lære mer om hvordan ansatte i barnehagen på best mulig måte kan ivareta og styrke barn som opplever sorg og krisereaksjoner i etterkant av skilsmissen eller samlivsbruddet.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av oppgave	1
1.2 Samfunnsmessige årsaker	2
1.3 Oppgavens formål	2
1.4 Avgrensning	2
1.5 Begrepsavklaring	3
2.0 Teoretisk perspektiv	4
2.1 Barnet i samlivsbruddet	4
2.1.1 Reaksjoner på samlivsbrudd tilknyttet aldersgrupper.....	6
2.2 Sorg og krise	6
2.2.1 Sorg	7
2.2.2 Krise.....	7
2.3 Barnehagen som omsorgsarena	8
3.0 Metode	9
3.1 Tilnærming	9
3.2 Det kvalitative intervjuet	9
3.3 Validitet og reliabilitet	10
3.4 Ethiske overveielser	11
4.0 Presentasjon av empiri	11
4.1 Barnehagens praksis	12
4.1.1 Barnehage B- Beredskapsplan.....	12
4.2 Foreldreperspektivet	13
4.2.1 Foreldresamarbeid	13
4.3 Barneperspektivet	14
4.4 Barnehagen som omsorgsarena	15
5.0 Drøfting	16
5.1 Barnehagens praksis som omsorgsarena.....	16
5.2 Foreldreperspektivet	18
5.3 Barneperspektivet	19
6.0 Konklusjon	21
6.1 Videre forskning	22
Referanser	23
Vedlegg: Intervjuguide	26
Samtykkeskjema.....	27

1.0- Innledning

1.1-Bakgrunn for valg av oppgave.

”Foreldre og barnehagens personale har et felles ansvar for barns trivsel og utvikling. Det daglige samarbeidet mellom hjem og barnehage må bygge på gjensidig åpenhet og tillit.”
(Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 20.).

Kunnskapsdepartementet presiserer gjennom rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, rollefordelingen mellom barnehage og hjem i barnas oppvekst. Barnehagen har sammen med barnets hjem et felles ansvar for at alle barn skal trives utvikle seg. I følge barnekonvensjonen og barneloven 8.april 1981. Nr. 7, ser vi allikevel at ”det er foreldrene som har hovedansvaret for barns oppdragelse og danning” (Barneloven, gjengitt i Kunnskapsdepartementet, 2011. S. 18). Barnehagen skal være et kompletterende miljø til hjemmet, men det er altså foreldrene eller barnets foresatte som har den avgjørende stemmen når det gjelder barnets oppdragelse og danning.

Som vi ser, presiserer også kunnskapsdepartementet at dette samarbeidet skal bygge på gjensidig åpenhet og tillitt. Men hvordan vil dette fungere i praksis, når barnets foreldre går hver til sitt, og barnehagen plutselig må forholde seg til to hjem? I tillegg to hjem som ikke nødvendigvis kommuniserer, og der barnet kanskje er blitt den eneste fellesbetegnelsen mellom de involverte partene.

Stortingsmelding 19 fra 2015-2016 påpeker også følgende: ”Barnehagen har gjennom tidene bidratt til å nå overordnede samfunns mål, som likestilling, arbeidsdeltakelse, integrering og hjelp og støtte til utsatte barn med en krevende omsorgssituasjon”. (Meld.St.19, 2015-2016). Skilsmisse eller samlivsbrudd kan være en svært krevende situasjon for alle som tar del i den, ikke minst for barnet som opplever at et felles hjem blir til to. I flere av mine praksisperioder ved barnehagelærerutdanningen har jeg sett flere eksempler på dette. Jeg har erfart hvordan barn i ulike aldersgrupper har reagert, og jeg har observert hvordan samlivsbruddet periodevis har påvirket barnets trivsel i barnehagen og i barnegruppa.

Med bakgrunn i disse praksiserfaringene ble jeg nysgjerrig på hvordan barnehagens personale arbeider for å styrke disse barna, og min problemstilling ble derfor slik :

- **Hvordan kan personalet i barnehagen arbeide for å styrke barn som opplever sorg og krise, med årsak i samlivsbrudd eller skilsmisse?**

1.2 Samfunnsmessige årsaker

I tillegg til mine egne erfaringer er de samfunnsmessige perspektivene en viktig årsak til hvorfor jeg synes det er relevant å skrive en bacheloroppgave om barnet i samlivsbruddet, og barnehagens tilknytning til dette. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at 14,65% av alle inngåtte ekteskap i perioden 1961-1965 endte i skilsmisse, mens prosentandelen i perioden 2005-2010 hadde økt til hele 41,16%. Dette viser en prosentøkning på 26,51% i løpet av en tidsperiode på 49 år (Statistisk sentralbyrå, 2016). Tall fra 2010 viser også at det var 10011 barn under 18 år som opplevde at foreldrene gikk fra hverandre ved skilsmisse (Skilsmisse, 2013).

Disse statistikkene nevner allikevel ingenting om samlivsbrudd hos samboende ugifte par. I følge statistisk sentralbyrå har andelen samboende i forhold til gifte økt gradvis fra 1980 tallet, og i dagens samfunn er mellom 25 og 30 prosent av de som lever i samliv, samboere (Statistisk Sentralbyrå, 2016). Data samlet fra intervjuer på 1970- og 1980-tallet viste også at sannsynligheten for samlivsbrudd ved samboende var omtrent fire ganger så stor. (Texmon 1995, gjengitt etter Mamelund, Brunborg og Noack, 1997. S.10)

Dette tatt i betraktning må vi medregne at det forekommer langt flere samlivsbrudd enn de som er registrerte. Samtidig betyr det at flere barn i barnehagealder enn først antatt, opplever at sine foreldre skiller lag. Med dette i bakhodet, synes jeg det er oppsiktsvekkende at jeg i løpet av tre år på barnehagelærerutdanningen har hørt svært lite, som forteller noe om barnehagens rolle i samlivsbruddet. Jeg har heller ikke verken hørt eller sett noe til at mine praksisbarnehager har hatt et ferdig utarbeidet handlingsplan, eller gjennomdiskutert pedagogikk vedrørende dette temaet, og det inngår derfor i min forforståelse at dette er et tema som behøver mer belysning i dagens barnehager.

1.3– Oppgavens formål

Formålet med denne oppgaven vil først og fremst være å finne ut mer av hvordan personalet i to ulike barnehager arbeider i etterkant av et samlivsbrudd hos barnas foreldre. Jeg er interessert i å finne ut mer om hvordan de går frem når de skal styrke, og støtte barn som opplever å få sterke reaksjoner i form av sorg og krise, samt hvorfor de jeg skal intervjuer eventuelt mener dette faktisk bør gjøres. Jeg ønsker å dykke dypere i perspektivet på samlivsbrudd som knytter barn, foreldre og barnehage sammen, og hvordan dette påvirker barnets barnehagehverdag, samt barnets behov i en vanskelig periode.

1.4 – Avgrensning

I denne oppgaven velger jeg hovedsakelig å ha fokus på barnehagen, og barnet som opplever og har opplevd samlivsbrudd hos sine foreldre. Selv om foreldresamarbeid i min mening er et

viktig aspekt når det kommer til arbeid med barn som opplever samlivsbrudd eller skilsmisse, kommer jeg til å ha hovedfokus på hvordan personalet i barnehagen arbeider direkte rett mot barnet. Foreldresamarbeidet vil kun bli nevnt der jeg ser det som spesielt relevant med hensyn til barnets beste.

Jeg har ikke valgt å ikke spesifisere aldersgruppen hos barna som opplever at foreldrene går fra hverandre, da jeg tenker barna ofte vil kunne ha samme behov rett mot barnehagen uavhengig av alder, samtidig som barnehagen antakeligvis hovedsakelig bruker samme pedagogikk rett mot alle barn. Jeg velger også å avgrense meg til samlivsbrudd som gjelder barnets biologiske foreldre. Selv om jeg tenker det i mange tilfeller kan være like trist for barnet der steforeldre, eller besteforeldre separeres.

I tillegg til dette har jeg valgt å vektlegge de barna som opplever sterke reaksjoner i etterkant av samlivsbruddet. Jeg kan bare skrive om de barna jeg selv, og personalet jeg intervjuer har hatt erfaring med, og er klar over at dette ikke vil være tilfelle for alle barn. Selv om jeg tror de fleste barn vil oppleve en eller annen reaksjon i ettertid av at foreldrene går hvert til sitt, er jeg klar over at ikke alle barn opplever sorg og krisereaksjoner. Min oppgave vil ikke kunne svare på hvordan alle barnehager arbeider med dette, men kun hvordan to av mine praksisbarnehager praktiserer, og hvilke tanker de to jeg intervjuer har om dette.

Fram til nå har jeg brukt både begrepene skilsmisse og samlivsbrudd, men fremover i oppgaven kommer jeg hovedsakelig til å bruke samlivsbrudd, da dette betegner både gifte og samboende par som går fra hverandre.

1.5 - Begrepsavklaring

1.5.2. Sorg

Norsk ordbok definerer sorg som en ”dyp og langvarig følelse av tap (av noe kjært) , eller psykisk smerte (som kan komme av dødsfall, ulykke, avvisning av kjærighet eller annen motgang)”. (Norsk ordbok, UiO: Universitetet i Oslo, 2016)

1.5.3. Krise

”Krise er en hendelse som overvelder barnet fordi tillærte mestrings-strategier ikke fungerer der og da, eller fordi barnet ennå ikke har lært adekvate mestringsstrategier. Derav har behovet for krisehjelp som innebærer å gi støtte, opplegg for bearbeiding og læring” (Raundalen & Schultz, 2006, s. 15)

2.0– Teoretisk perspektiv

For å få en bredere forståelse av min oppgave, er det nødvendig med et teoretisk perspektiv som kan begrunne eller forklare relevansen. Etter å ha analysert og tolket mine intervjuer, der jeg skal diskutere empirien, er det fordelaktig å ha en førforståelse om tema som kan være med på å utdype forståelsen av selve problemstillingen. I dette kapittelet skal jeg derfor presentere en teoretisk betraktningssmåte jeg mener er spesielt relevant for en utvidet forståelse av oppgavens helhet. Jeg har valgt å dele inn dette kapittelet i tre underkapitler; barnet i samlivsbruddet, sorg og krise og barnehagen som omsorgsarena. Hovedvekten i min teoridel vil ligge på kapittelet vedrørende barnet i samlivsbruddet, da jeg mener dette er mest relevant og direkte knyttet opp mot min problemstilling.

2.1 – Barnet i samlivsbruddet.

Hvordan barn i barnehagealder opplever og reagerer på samlivsbrudd vil være svært individuelt. Først og fremst kommer det an på barnas ulike personligheter og væremåter, men det kommer også an på hvordan samlivsbruddet i seg selv har utartet seg, samt. barnets utvikling og virkelighetsforståelse. Kari Moxnes beskriver at skilsmisens virkning har sammenheng med antall forandringer barna må tilpasse seg, og har i sin forskning sett tendenser til at barn som opplever mange store forandringer knyttet til samlivsbruddet, i større grad viser negativ atferd enn de som opplevde få forandringer. (Moxnes 2001, gjengitt etter Haaland, 2002, s. 31) I tillegg legger Hubertz og Bagger til at barnets evne til å håndtere prosessen der et hjem blir til to, og tiden med mor og/eller far reduseres, ”kommer an på støtten og forståelsen de nærmeste omsorgspersonene i omgivelsene kan gi”. (Hubertz & Bagger, 2009, s. 75)

Små barn er avhengige av trygge rammer, og liker forutsigbarhet og stabilitet. Når barnet så opplever at den ene foreldreparten mer eller mindre plutselig flytter ut av huset, og blir borte, er det ikke uvanlig at de utvikler en egen logikk som kan innebære en ide om at mor eller far i virkeligheten har forlatt dem (Haaland, 2002, s. 92) Haaland hevder også at barn som opplever å miste voksne de er glad i, kan utvikle en redsel om at de også skal tape andre ”betydningsfulle relasjoner” i sitt liv. (ibid. S. 50) Slik sett er det ikke usannsynlig at barnet i separasjonsfasen kan utvikle redsel for adskillelse eller angst for å miste flere omsorgspersoner i livet. Barnet som ikke er i stand til å utvikle en tilstrekkelig forståelse av hvorfor mor og far velger å flytte fra hverandre, vil i større grad kunne oppleve usikkerhet og redsel for å miste andre, fordi det ikke har forstått årsaksfaktoren til at et menneske har blitt mindre tilgjengelig (Simonnes, 1995, s. 193). Mange av barna kan også bli redde for hva som skal skje med dem, da det eneste de assosierer skilsmisse med nettopp kanskje er flyttingen.

(Haaland, 2002, s. 58)

I prosessen et samlivsbrudd medfører er det ikke uvanlig at barna tar ansvar de i utgangspunktet ikke skal ha. Simonnes forteller om barn som ofte kan klandre seg selv for det som har skjedd, og tru at foreldrene separeres på grunn av dem (Simonnes, 1995, s. 191). I tillegg til dette kan barna ta på seg ekstra ansvar der de ser at foreldrene kommer til kort. Dette kan for eksempel handle om å ta ansvar for mindre søsken, eller ansvar for å styrke og støtte foreldrene som er i en sårbar posisjon. Barn som kjenner på dette ansvaret kan lett bli overbelastet og slitne, dette er et ansvar barna i følge Haaland verken er rede til å ta, eller som de i utgangspunktet bør ha. (Haaland, 2002, s. 19)

Det vil også innebære store forskjeller når det kommer til foreldrenes forhold og væremåte før, under og etter samlivsbruddet. Boka foreldresamarbeid skrevet av Hubertz og Bagger beskriver at et høyt konfliktnivå mellom foreldrene, uvilkårlig vil kunne påvirke barnet i stor grad. Først og fremst er det sannsynlig at barnets trivsel i hverdagen vil kunne influeres, og det er heller ikke urimelig at barnets overskudd i hverdagen reduseres. (Hubertz & Bagger, 2009, s. 77) Barn med foreldre som derimot var fornøyde med samarbeidet seg i mellom, hadde i følge undersøkelsene til Moxnes ikke i like stor grad opplevd forandringer som påvirket barnas trivsel, eller psykiske tilværelse.

Det er også verd å merke seg at foreldrenes psykiske tilstand i stor grad kan innvirke barnas hverdag. I etterkant av et samlivsbrudd er det å medregne at også omsorgsforelderens som i de fleste tilfeller er mor, vil få store forandringer i livet. Overgangen fra to inntekter til en, samt stress og dårlig samvittighet ovenfor barnet for å måtte arbeide mer, og ha mindre kvalitetstid, vil kunne medbringe depresjoner i varierende grad. Når mor eller far er deprimeret blir deres omsorgsfunksjon nedsatt, noe som vil ha store konsekvenser for barnet. (Haaland, 2002, s. 31) Det er ikke uvanlig at foreldrene blir så overveldet av sin egen smerte, at det blir vanskelig for dem å finne overskudd til å også se barnas behov (ibid. S. 19) Når foreldrenes lydhørhet for barnets person blir redusert, ”står barnet i fare for å havne i en situasjon der egne opplevelser blir avvist som ugyldige” (Haaland, 2002, s. 22)

I boka barnet i skilsmissem, presiserer Haaland gang på gang viktigheten av at barn som opplever at foreldre skilles, har andre omsorgspersoner som kan avlaste dem. (ibid. S. 42) Der barnet føler at det har blitt eneste holdepunkt mellom mor og far, kjenner på en indre lojalitetskonflikt, eller bare er trist, sint eller uforstående til det som har skjedd er det ekstra viktig å ha en upartisk objektiv voksen som barnet kan betro seg til, uten å være redd for at sine utsagn skal kunne ha store konsekvenser. En tillitsperson som er på barnets side, og som barnet stoler på at ikke skal fortelle det han eller hun har sagt videre. ”En samtale der barns utsagn kan føre til at de blir ansvarlige for å ekskludere den ene av foreldrene(...) er helt

forskjellig fra en situasjon hvor barnet fritt kan fortelle om hvor kjip far eller mor er”.

(Haaland, 2002, s. 54)

2.1.1 Reaksjoner på samlivsbrudd tilknyttet aldersgrupper.

”Et trekk ved de yngste barna er at de har en emosjonell resonans som er knyttet til viktige omsorgspersoner” (Haaland, 2002, s. 91). dette betyr blant annet at det lille barnet føler i takt med mor eller far. Det er for eksempel ikke uvanlig at barnet også gråter dersom det observerer at mor er lei seg, eller at barnet ler når far ler. Den minste barnegruppa vil dermed være spesielt følsom og påvirkelig når det kommer til det følelsesmessige klimaet hjemme (ibid.). Videre hevder Haaland at småbarna i mange tilfeller har en begrenset tidsforståelse, hun forteller om små barn som utagerer med uventede reaksjoner dersom en omsorgsperson har vært borte for lenge i forhold til det barnet er vant til. Dette er fordi barnet visstnok har en privat logikk som tilsier at mor eller far er borte (ibid. S. 92). Barna kan altså oppleve det som at mor eller far har reist fra dem, selv om de i virkeligheten ”bare” har flyttet ut. De aller minste barna kan også være spesielt utsatt for etterreaksjoner av krangler og konflikter hjemme. Når foreldrene krangler, kan dette vekke sterke følelser og redsel hos de minste barna, og de kan oppleve en følelse av katastrofe.

I situasjoner der det er 3-6 åringenes foreldre som går hvert til sitt indikerer Haaland at barnas evne til fantasi er spesielt aktuell. Hun bekjentgjør barna i denne aldersgruppa som individer med seg selv som sentrum i verden. Dersom vi ser dette i lys av samlivsbruddet, vil disse barna kunne stille seg selv ansvarlige for foreldrenes skilsmisse. Denne private logikken Haaland avbilder, stemmer godt med Atle Dyregrovs teori om magisk tenkning. Dyregrov beskriver magisk tenkning som et fenomen hvor ”barna oppfatter seg selv som sentrum for de fleste ting, og de kan tro at deres tanker, følelser, ønsker og handlinger kan være årsak til det som skjer med dem selv eller andre.” (Dyregrov, 2013, s. 17). Barn som erfarer slik magisk tankegang, og som har en virkelighetsforståelse med seg selv som sentrum vil også kunne få urealistiske forestillinger om samlivsbruddets betydning, på bakgrunn av at de kan ha vanskeligheter med å skille det ekte og det som ikke er ekte fra hverandre (Haaland, 2002, s. 102).

2.2 – Sorg og krise

Innledningsvis har jeg definert begge disse begrepene hver for seg. I dette avsnittet ønsker jeg å gjøre nærmere rede for hva dette innebærer, og hvilke reaksjoner følelse av sorg og/eller krise kan medføre hos barn i barnehagealder. Disse reaksjonsmønstrene er ikke spesielt tiltenkt barn som opplever sorg og krise med årsak i samlivsbrudd, men generelt i situasjoner

der følelser av tap, smerte, redsel, frykt, sinne eller lignende oppstår. Når jeg videre beskriver at barn opplever ”sorg og krise”, kommer dette til å være en fellesbetegnelse for følelsene jeg nettopp betegnet.

2.2.1 Sorg

I boken; møte med barn i sorg og krise, beskriver Asbjørn Simonnes sorgen som en sterk og ubehagelig følelse av tap (Simonnes, 1995, s. 88). I denne sammenhengen vil det først og fremst være snakk om sorg over tap av hjemmet som en helhet, og av omsorgspersoner som flytter eller forsvinner ut av livet til barna.

Videre begrunner Simonnes at alle barn reagerer ulikt på sorg, men at det er viktig å tenke på at barna først og fremst vil ha reaksjoner som barn, og deretter som sørgende (ibid. S. 90) . Med dette menes for eksempel at barns sorg i mange tilfeller vil avspeiles på en helt annen måte enn hos voksne. For eksempel er både Dyregrov og Simonnes enige om barnets evne til å gå inn og ut av sorgen. Dyregrov har kategorisert dette som en av 4 umiddelbare sorgreaksjoner hos barn, og beskriver det slik: ”ikke så få kan i en periode fortsette som om ingenting har hendt, som en slags autopilot er koplet inn”. (Dyregrov, 2013, s. 21) Dette beror han på at barnet kan ha behov for trygghet gjennom å gjøre dagligdagse aktiviteter, i en ellers kaotisk hverdag.

2.2.2 Krise

Raundalen og Shults fremstiller krise ”som en hendelse sammenlignbar med det å punktere på motorveien når du mangler redskap til å bytte hjul, og i tillegg oppdager at reservehjulet ditt er et tidligere punktert hjul.” (Raundalen & Schults, 2006, s. 13) De omtaler med andre ord en krise som en situasjon man behøver hjelp for å komme seg ut av. I sin bok med tittel krisepedagogikk presiserer de at skilsmisse kan være en stor påkjenning for mange barn (ibid. S. 31), og nevner samtidig at krisehjelp er en betegnelse som beskriver støtten ulike grupper av rammede mennesker kan oppsøke, eller bli henvist til i etterkant av en vanskelig hendelse.

For barn i barnehagealder er det kanskje barnehagen og andre nære omsorgspersoner som kan tilby krisehjelp, når barnets primære omsorgsgivere selv er for påvirket av krisen. Simonnes beskriver at krisen oppstår når trusselen om tap utløser uro og angst, eller der et reelt tap utløser sorg. (Simonnes, 1995, s. 121) I denne oppgaven vil krisen dermed oppstå når barna er redde for at samlivsbruddet skal inntreffe, og de ser på dette som en faretruende hendelse for deres egen trygghet, eller når samlivsbruddet har inntruffet og barnet opplever en kaotisk tilstand med uvissheter, utrygghet og sorg.

2.3 – Barnehagen som omsorgsarena

I boka omsorg i barnehagen beskriver Tholin omsorg som ”bærebjelken og fundamentet for barnehagelærerens yrkesutøvelse”. (Tholin, 2014, s. 15) videre beskriver hun hvordan små barn fullstendig er avhengige og prisgitte av de ansatte i barnehagen; de små barna har behov for noen som kan passe på dem, se hva de har behov for, samt beskytte dem mot samfunnets mange trusler. (ibid.)

En omsorgsrelasjon kan defineres som en prosess som består av to eller flere aktive parter, ”hvor forholdet mellom dem kjennetegnes av særlige kvaliteter som begge anerkjenner som omsorg.” (Tholin, 2014, s. 20) Altså kan vi ikke se på barnet som et mottakende objekt for barnehagepersonalets omsorg. For at en omsorgsrelasjon skal oppstå, må vi se på barn som subjekter og deltakende på barnehagearenaen, og vi må se på dem som deltakende parter i omsorgsrelasjonen som oppstår i barnehagen. Dette representerer et nyere syn på barnet som små medborgere av vårt demokrati (ibid. S. 16).

Kunnskapsdepartementet presiserer gjennom rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver at ”god omsorg styrker barns forutsetninger for å utvikle tillit til seg selv og andre” (Kunnskapsdepartementet, 2011, s 31) Samtidig redegjør Tholin for omsorg som noe som skjer gjennom handling (Tholin, 2014, s. 25). Personalets omsorg når frem til barna gjennom daglige beslutninger med barnets beste i fokus, samt omsorgsfulle handlinger som nærhet, berøring og gjennom bekræftende kommunikasjon. Omsorgen skal gjennomsyre alt arbeid i barnehagen. (ibid.). Sosialpsykolog og filosof George Herbert Meads (1863-1931) teori om speiling stemmer godt med Tholins betegnelser. Mead ser på individet som en skapende og aktiv aktør i samfunnet, som har bevissthet om sitt eget selv. Videre indikerer Mead at barnet først og fremst oppfatter en forståelse av seg selv, gjennom å forstå andre. Han greier ut om viktigheten av å opparbeide en forståelse av seg selv gjennom andres øyne, og hvordan dette kan bidra til å få en dypere selvbevissthet. (Mead 1934, gjengitt etter Larsen og Slåtten, 2010, s. 25-26) I relevans til denne oppgaven kan vi se dette slik: Barnet vil utvikle selvbevissthet og forståelse av sin egen verdi, gjennom å tolke hvordan omsorgspersonene i barnets liv ser på dem som personer. Med gode voksenpersoner i barnehagen, som bekrefter og ser barnet som selvstendige og aktive aktører i vårt demokrati, vil barnet også kunne se seg selv som viktige individer i samfunnet.

3.0– Metode

Dalland skildrer en metode som ”redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke”, og argumenterer for at det er metoden som hjelper oss til å samle inn relevant data til undersøkelsen som skal gjennomføres (Dalland, 2007, s. 81). I dette kapittelet skal jeg presentere forskningsmetoden jeg har valgt for å komme frem til aktuell og nødvendig informasjon i henhold til min problemstilling. Jeg skal redegjøre for mine valg, samt gjengi konsekvensene disse avgjørelsene har hatt for min oppgave. For å gjøre dette på best mulig måte har jeg valgt å dele kapittelet inn i 4 deler bestående av; Tilnærming, det kvalitative intervjuet, validitet og reliabilitet, og etiske overveielser.

3.1 – Tilnærming

Med bakgrunn i problemstillingen min, konkluderte jeg i at den kvalitative metoden ville være mest hensiktsmessig for finne ønsket forskningsdata. Bergsland og Jæger benevner den kvalitative metoden som en metode der ”blikket rettes mot menneskers hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst” (Bergsland & Jæger, 2014, S. 67) Da jeg i denne oppgaven ønsket å finne ut mer av hvordan to barnehager arbeider, fant jeg det mest naturlig å gjennomføre et intervju i hver av barnehagene, slik at jeg kunne oppnå en dypere forståelse av deres tanker og begrunnelser. Jeg ser også at observasjon kunne vært et godt hjelpemiddel for å utvide mitt perspektiv på barnehagenes arbeidspraksis, men med bakgrunn i oppgavens omfang, samt tilgang og tid i barnehagen har ikke dette vært mulig å gjennomføre.

I tillegg til valg av en kvalitativ metode, har jeg gått løs på oppgaven med en pragmatisk tilnærming. En slik tilnærming representerer noe midt mellom et induktivt og et deduktivt design. Det induktive designet fører med seg en innstilling som trekker slutninger fra det spesielle til det allmenne, og brukes ofte i sammenhenger hvor man har lite forhåndskunnskap, og dermed er på søken etter nye *anskuelser* (Bergsland & Jæger, 2014, s.67) Den deduktive gjenspeiler det motsatte, og er en tilnærming som baseres i eksisterende kunnskap og hypoteser som skal bekreftes eller avkreftes (ibid.). Altså har jeg med det pragmatiske designet på mange måter et forhåndsinntrykk av hvordan jeg tror to barnehager arbeider i etterkant av et samlivsbrudd, uten å vite noe sikkert. Jeg er dermed åpen for at empirien skal inneholde noe jeg på forhånd ikke forventet.

3.2 – Det kvalitative intervjuet

”Et intervju er bokstavelig talt et inter-view og representerer en utveksling av synspunkter og erfaringer som utvikler ny kunnskap.” (Løkken & Søbstad, 2013, s. 104). Målet bak mine intervjuer var å få en bredere forståelse av hvordan to aktuelle barnehager arbeider i etterkant

av at foreldrene til et barn i barnehagen går fra hverandre. I tillegg har jeg funnet det interessant å utforske om disse barnehagene arbeider likt, og eventuelt hvordan de arbeider ulikt.

For å komme i dybden på barnehagens praksis og pedagogikk måtte jeg finne informanter med god fartstid i barnehagen, og som har oversikt over hvordan personalgruppa i de representerte barnehagene praktiserer. Mitt utvalg falt dermed på to pedagogiske ledere med flere erfaringer knyttet til arbeid med samlivsbrudd, som har arbeidet i barnehage i henholdsvis 18 og 19 år. Da jeg har hatt praksis i begge barnehagene tidligere, var dette også ledere jeg har hatt kjennskap til i forkant.

Mitt neste steg bringer på bane utfordringene knyttet til å finne gode spørsmål, med potensiale i å finne et stødig datamateriell. Jeg utarbeidet derfor en intervjuguide som jeg i forkant av intervjuene sendte ut til begge mine informanter. Olav Dalland kjennetegner intervjuguiden blant annet som et verktøy som er med på å forberede den som skal intervju faglig og mentalt til å møte sin intervjuperson. (Dalland, 2007, s. 148) I arbeidet med å utarbeide denne intervjuguiden foretok jeg en rekke strategisk valg vedrørende å skrive en semistrukturert intervjuguide, kontra en strukturert. Dette betyr at jeg på forhånd forberedte og skrev ned viktige tema og spørsmål, men at jeg ønsket å gjennomføre intervjuet mer som en samtale, med gode muligheter for oppfølgingsspørsmål. (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71)

Med utgangspunkt i Dallands uttalelser om at det ikke nødvendigvis vil være lurt å begynne med de viktigste spørsmålene, startet jeg intervjuguiden med bakgrunnsinformasjon om den ansatte, samt barnehagens praksis. På denne måten kunne jeg opparbeide tillit hos intervjupersonen, før vi gikk over på mer følsomme og krevende spørsmål om informantens tanker og holdninger. (Dalland, 2007, s. 148-149)

3.3- Validitet og reliabilitet

Når det kommer til oppgavens validitet og reliabilitet er det mange faktorer som kan være med på å gjøre en forskjell. Intervjuguiden min har for eksempel vært med på å utbedre oppgavens validitet, eller relevans da jeg har gjennomført et nøye utvalg av tema og spørsmål i forkant av intervjuet, som skal være direkte rettet mot problemstillingen min. (Larsen, 2007, s. 80) Oppfølgingsspørsmålene jeg har benyttet meg av har også hatt forankring i oppgavens røde tråd, og kun vært med for å oppklare eller utvide min forståelse av hva informanten hadde å si.

Reliabiliteten i denne handlingen handler om at dataene jeg har fått tilgang til, behandles på en nøyaktig måte. I følge Dalland skal resultatene som anskaffes være minst mulig avhengig av den som utfører undersøkelsen. Videre bemerker han at det mest ideelle er

om dataene er håndtert så nøyaktig og uavhengig, at en annen forsker i teorien skulle kunne samle akkurat samme informasjon (Dalland, 2007, s. 90). I tråd med eksempelet Larsen nevner om reliabilitet i boka en enklere metode har jeg vært påpasselig med å holde orden på intervju og observasjonsdataene mine, gjennom å ta opp begge intervjuene og transkribere de nøyaktig ord for ord, i to ulike dokumenter (Larsen, 2007, s. 81). På denne måten sikrer jeg påliteligheten ved at jeg selv ikke bare bruker det jeg husker fra intervjuene, samtidig som at jeg ikke blander hvilken informant som har sagt hva. Påliteligheten til oppgaven kan også styrkes ved at jeg et par dager i forveien sendte ut intervjuguiden, slik at begge informantene hadde tid til å tenke gjennom og forberede seg til intervjuet. På denne måten minsker jeg risikoen for at informantene i etterkant av intervjuet husker viktige faktorer, jeg kanskje burde fått tilgang til.

3.4 – Etiske overveielser

I forbindelse med en forskningsoppgave, hvor målet er å vinne ny kunnskap og innsikt gjennom samtaler med yrkeskompetente personer, er det viktig å tenke på at det ikke skal skje på bekostning av informantenes integritet og velferd. (Dalland, 2007, s. 233) For å få til dette er informantenes personvern og anonymitet viktig. En oppgave knyttet til samlivsbrudd og skilsmisser vil være personlige i utgangspunktet, da samlivsbruddet ofte blir omtalt som noe privat og noe som skjer på hjemmebane. Det har derfor vært viktig for meg å ikke stille spørsmål som stiller informantene i en vanskelig eller uetisk posisjon, i forhold til utlevering av foreldre knyttet til barnehagen. Det har også vært viktig for meg at det ikke skal være mulig for allmennheten å gjennomskue hvilke barnehager jeg har gått ut i, og mine informanters identiteter. På denne måten blir ingen støtt eller gjenkjent av eksemplene de nevner. Alle opptak av intervjuer, samt stedsnavn, kjønn og andre navn har derfor blitt anonymisert i denne oppgaven.

4.0– Presentasjon av empiri

I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for og analysere mine empiriske funn, samlet gjennom den kvalitative forskningsmetoden intervju. Jeg har valgt å dele kapittelet inn i fem deler, som hovedsakelig representerer de samme delene jeg hadde i min intervjuguide. Jeg har i tillegg til punktene fra intervjuguiden valgt å tilføye en del knyttet til et funn jeg gjorde i barnehage B. Dette funnet anser jeg som relevant for problemstilling. Fordi svarene informantene har gitt meg i noen tilfeller har gått litt over i andre tema, er ikke alle utsagn plassert i kronologisk rekkefølge, men heller i den delen jeg mener det vil være mest funksjonalistisk.

4.1 – Barnehagens praksis

På spørsmål om hvordan de to barnehagene går fram når de får nyheter om at foreldrene til et barn skal skilles eller har gått fra hverandre dukket det opp et stort hovedskille. Der barnehage A fokuserer på hvert tilfelle når det oppstår, samt snakker om det på avdelingsmøter fortløpende, har barnehage B en fastslått og godt utarbeidet beredskapsplan som gjelder deres rolle når barn opplever samlivsbrudd. Pedagogisk leder i barnehage A forteller at de rett og slett ikke har tenkt tanken på, eller reflektert over å skulle utforme en handlingsplan, men at de i etterkant av å ha fått tilgang til min intervjuguide har tatt det opp på ped.ledermøter og begynt å snakke om det. Hun presiserer allikevel at de vektlegger og prioriterer et tett samarbeid med foreldrene i etterkant av samlivsbruddet, og en god oppfølging samt observasjon av barnet. Dersom barna har særskilt behov for det, eller foreldrene selv ønsker det har det vært muligheter for å ha ekstraordinære foreldresamtaler, men dette har ikke vært noe de har pleid å gjennomføre.

Pedagogisk leder i barnehage B, forteller at deres beredskapsplan har fungert som et godt verktøy de har arbeidet aktivt med i etterkant av samlivsbrudd. Hun fastslår at en ferdig utarbeidet pedagogikk og handlingsplan blant annet har ført til at det er enklere arbeide med samlivsbruddsaker for de ansatte i barnehagen, nettopp fordi de har faste punkter å forholde seg til når de skal samarbeide med foreldrene om deres barn. Med denne planen påpeker hun også at alle saker vedrørende foreldrebrudd barnehagen kommer opp i, vil bli behandlet likt uavhengig av hvilke foreldre eller barn det er som er involvert. Samtidig er det enklere for personalet å holde seg objektive i den eventuelle konflikten og ivareta barnets behov, når de ikke behøver å bruke så mye tid på å tenke gjennom hvordan de skal ta tak i det som skjer.

4.1.1– Barnehage B- Beredskapsplan

Som nevnt tidligere har barnehage B en godt utarbeidet beredskapsplan direkte knyttet opp til barnehagens praksis rundt barnet, når foreldrenes samlivsbrudd har funnet sted.

Handlingsplanen barnehagen har fremstilt inneholder blant annet informasjon til personalet om barns sorg og krisereaksjoner, egne mål de har forfattet med barnets beste i fokus og retningslinjer personalet skal følge når de får høre om et samlivsbrudd blant foreldrene tilknyttet barnehagen. En av disse retningslinjene går ut på å kalle foreldrene inn til en samtale hver for seg eller felles, og gjennomføre en rolleavklaring med hensyn til hvem barnet bor hos til en hver tid og hvilken samværsordning som gjelder. Samtidig oppfordrer de foreldrene til å ha en samtale med barnet sitt om hva som skjer. Til slutt besitter beredskapsplanen punkter i henhold til viktigheten av å være der for barnet, og å være tilgjengelige voksenpersoner barnet kan ta tak i og snakke med om noe er vanskelig, denne

delen inneholder også praktiske eksempler om hvordan dette kan gjøres. Ett av disse eksemplene omhandler blant annet hvordan barnehagen arbeider for å motvirke en lojalitetskonflikt hos barnet, og er noe jeg kommer til å utdype i et senere kapittel.

4.2 – Foreldreperspektivet

Til tross for at jeg i denne oppgaven har valgt å ikke ha et stort fokus på foreldresamarbeid og hvordan dette kan gjennomføres, mener jeg det i mange tilfeller kan være med på å avgjøre hvordan barnet vil ha det i barnehagen i etterkant av et samlivsbrudd. Jeg har derfor valgt å inkludere et kortere kapittel om dette i mine intervjuer og min analyse.

4.2.1 Foreldresamarbeid

Det viser seg at begge de pedagogiske lederne finner det mer eller mindre uproblematisk å skulle snakke med foreldrene om deres samlivsbrudd. De er enige om at dersom man holder fokus på barnet underveis i samtalen, og styrer vekk fra tema knyttet til foreldrenes problematikk så langt det er mulig og hensiktsmessig for barnet, går slike samtaler som regel bra. Begge mener allikevel at det kan oppfattes som vanskelig i tilfeller der foreldrene er svært uenige, eller fortsatt oppfatter samlivsbruddet som et sårt tema. Pedagogisk leder i barnehage B legger det frem slik:

Foreldrene krangler så mye de vil for min del, bare ikke barnet blir lidende. Det ser vi ganske raskt, hvis barnet forandrer seg for eksempel. Og dersom det skjer må vi ta noen nye runder, og innkalle til ekstra møter. Det handler hele tiden om å vinkle det til at "dette må vi bli enige om, jeg bryr meg ikke hovedsakelig om hvordan dere har det- jeg bryr meg om barnet, hva blir best for barnet nå." Og hvis man klarer å ha det fokuset, er det utrolig hvordan man klarer å ro foreldre i land.

På samme måte mener de begge at man har rett til å kontakte foreldrene og blande seg inn i deres samlivsbrudd i tilfeller der det tydelig vises at barnet lider eller har det vondt. Informant i barnehage A forteller at hun har opplevd tilfeller der barnet har "sterke reaksjoner, ikke fungerer i lek, sitter i egne tanker, er svært sliten og sovner, samt har generelt dårlige dager i barnehagen", og mener at man da har god grunn til å snakke med foreldrene om hva som skjer på hjemmebane og hvordan man kan arbeide for at barnet skal få det bedre. Pedagogisk leder i barnehage B mener foreldrene i mange tilfeller er så opptatte av seg selv og sine egne følelser i etterkant av et brudd, at de har vanskeligheter for å oppfatte at en tredjepart lider. I slike tilfeller mener hun det er viktig å bryte inn og fortelle foreldrene at de må løfte blikket

for å få med seg at barnet ikke har det så bra. Begge mener derfor at å skape et godt forhold med foreldrene, og å ha ekstra hyppige samtaler i en vanskelig periode er alfa omega.

4.3 – Barneperspektivet

Hvilke behov har barnet i barnehagen når det opplever en vanskelig situasjon hjemme? Dette er et viktig spørsmål barnehagen må stille seg når de skal arbeide med barn der foreldrene har valgt å gå fra hverandre. Begge informantene er enige når det kommer til at barn som opplever noe vanskelig har ekstra behov for nærhet, oppmerksomhet, og noen å snakke med. De greier ut om barn som i etterkant av samlivsbrudd oppleves som annerledes enn før, og at personalet i denne perioden må være ekstra påpasselige med å gi barnet rom for å reagere. De ser samtidig viktigheten i å gi god støtte gjennom samtaler og noen ekstra minutter på fanget. Pedagogisk leder i barnehage A tar også spesielt hensyn til viktigheten av lek;

Gjennom lek kan de få glemme tankene noen ganger. Fordi ofte tar barn litt ekstra ansvar, de tenker veldig mye. Og det tror jeg kan være en årsak til at de kan bli så trøtte og slitne i en periode. De tenker så mye, på hva som skjer. Så gjennom leken, hvis man får til fine leksituasjoner, kan de glemme det litt. Og det er godt, de får lov til å være barn.

Hun legger til at det innimellom kan være personalets oppgave å legge til rette for at disse barna skal få muligheten til å komme seg bort litt gjennom leken, videre beskriver hun at barna som er slitne og tankefulle gjennom barnehagedagen kan ha behov for at andre hjelper dem inn i lek med andre barn.

I barnehage B er min informant spesielt opptatt av at barnet ikke skal føle skyld for samlivsbruddet. Hun forteller om viktigheten av å prioritere barna som har det vondt, og informere hele personalgruppa slik at dette kan følges opp likt. Hun mener også det er essensielt å ta barnas ord på alvor, og være på hugget når de først sier noe. Hennes erfaringer tilsier at barn ofte ikke forteller det de tenker på, og ser derfor viktigheten i å være på hugget og ta tak i barna for en samtale, eller gi tydelig bekreftelse på at de er sett og hørt der og da.

På spørsmål om hvilke ønsker og behov de tror barnet selv har i barnehagen er de enige om at barnas grunnleggende behov for nærhet og voksenkontakt er noe av det viktigste. Informant i barnehage B forteller også at en del av deres beredskapsplan er at de skal ta spesielt hensyn til barnets lojalitet hos begge foreldrene, gjennom å passe på å lage flere julegaver, påskepynt og lignende av lik verdi og størrelse. På denne måten slipper barnet selv å velge hvem av sine foresatte som skal få den største eller fineste pakken.

4.4 – Barnehagen som omsorgsarena

På spørsmål om hvilken betydning barnehagen kan ha for barnet når foreldrene skilles, svarer informant A at barnehagen kan være en arena som gir barnet støtte i en vanskelig periode. Hun beskriver at denne omsorgen ikke bare kan gis fra personalet i barnehagen, men også de andre barna i barnegruppa, som i følge henne er gode til å ta vare på hverandre. Barna som sørger får dermed muligheten til å se at de ikke nødvendigvis er de eneste som har opplevd at mor og far har gått hvert til sitt, og vil kunne få støtte og en følelse av solidaritet gjennom å se at det har gått fint med de andre barna som også har vært i samme situasjon. Hun ser også for seg at familiesituasjoner kunne vært et tema å ta opp med barna i for eksempel samlingsstund, for å hindre fremmedgjøring og eksotifisering. I tillegg legger hun til at ikke har planlagt og gjennomført slike stunder enda, men at hun ser verdien i det og at dette er noe hun vurderer å ta tak i.

Min informant i barnehage B er enig, og ønsker å fremstille barnehagen som et trygt og stabilt sted for barna. Der barnet opplever å ha det vanskelig hjemme, vil barnehagen være konstant, og forutsigbar. Om barnet er hos mor eller far og om mor og far er kjærester eller ikke, vil ikke påvirke hvordan barnehagen legger opp sine dager. Hun mener det i perioder kan være viktig å prioritere barna som har det vondt litt ekstra. Samme informant mener det er samarbeidet i personalgruppa som legger grunnlaget for hele barnehagedagen. Dersom personalet har god kommunikasjon, og arbeider i samme retning vil de kunne utrette mye, og gi riktig omsorg til de barna som har ekstra behov for det.

Videre spør jeg i min intervjuguide om hvordan og hvorfor de mener barnehagen bør arbeide for å styrke barna som opplever sorg og krise i etterkant av foreldrenes samlivsbrudd, forteller informant fra barnehage A dette: ”Det er noe vi må gjøre for å sikre at barna har det bra. For å sikre at de har en normal og positiv utvikling. Og at de ikke opplever å bli en brikke i de voksnes saker. Barna skal ikke måtte ta ansvar for noe, de må få lov til å være barn. Og de må ha noen rundt seg som forstår dem, det tror jeg er spesielt viktig.” Informant fra barnehage B legger det frem slik: ”Det er veldig viktig at personalet jobber i samme retning, både når det kommer til foreldrene og barna, og at alle tar det på alvor. Og at vi snakker om det i personalgruppa, hva gjør vi i slike situasjoner, hva gjør vi nå?”.

5.0– Drøfting

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for og diskutere likheter og forskjeller mellom teori og empiri. Jeg kommer til å drøfte rundt punkter jeg finner tankevekkende, eller spesielt interessante. Ikke minst kommer jeg til å nærme meg et svar på problemstillingen min, knyttet til hvordan personalet i barnehagen kan styrke barna som opplever sorg og krise i etterkant av samlivsbruddet. Med utgangspunkt i etiske betraktninger vil jeg ikke reflektere rundt hvilken av barnehagene som har arbeidet best knyttet til denne problematikken, men jeg vil argumentere med deres egne utsagn og tanker som utgangspunkt.

5.1– Barnehagens praksis som omsorgsarena

Som Haaland presiserer har barn behov for tilgang til, og støtte fra andre omsorgspersoner når deres foreldre skal skilles eller har gått fra hverandre (Haaland, 2002, s. 22) Hvem disse omsorgspersonene er blir ikke beskrevet, men tatt i betraktning at 4 av 5 barn allerede i 2010 hadde avtalt fulltidsplass i barnehage, vil jeg med trygghet beregne de ansatte som uvurderlige tillittpersoner for de fleste barna i barnehagen. (Statistisk sentralbyrå, 2011).

Tholin omtaler hvordan små barn er fullstendig avhengige av og prisgitte de ansatte i barnehagen, og forklarer omsorg som en aktiv handling mellom flere subjekter. (Tholin, 2014) I dette legger hun blant annet at de ansatte i barnehagen først og fremst utøver omsorg og skaper omsorgsrelasjoner gjennom samtaler, og meningsfylte utvekslinger av nærhet og aktivitet. ”De små barna har behov for noen som kan passe på dem, se hva de har behov for, samt beskytte dem mot samfunnets mange trusler”. (Tholin, 2014, s. 15). Tholin og Haalands betraktninger ser ut til å stemme godt over ens med mine informanters verdier og holdninger knyttet til barnehagen som omsorgsarena og hvilke behov barnet har i barnehagen i en vanskelig tid.

Til tross for at begge lederne forteller om ulike pedagogiske tiltak og ulik praksis, ser jeg at de etiske holdningene, verdiene og de pedagogiske grunnsteinene er de samme. Som nevnt har barnehage B en ferdig utarbeidet beredskapsplan beregnet på barn i samlivsbrudd, mens barnehage A stort sett håndterer hvert tilfelle når det forekommer, men i etterkant av mine intervjuer ser jeg allikevel at de vektlegger samme faktorer når det kommer til oppfølging og styrking av barnet som opplever sorg og krise. Begge barnehagene fremsnakker viktigheten av at barnet skal ha voksenpersoner å snakke med, og at de voksne i barnehagen skal være tilgjengelige for å motta barnas mangfold av reaksjoner når de sørger. I likhet med Tholin verdsetter de den aktive omsorgshandlingen mellom subjektene barn-voksen, og forteller først og fremst om utøvelse av omsorg gjennom samtale, lek, og nærhet.

Begge forteller også at et godt samarbeid i personalgruppa er viktig, slik at flere enn de pedagogiske lederne kan observere og styrke barnet.

Barnehage B har skrevet ned sin handlingspraksis, og som jeg beskriver i min fremstilling av empiri omfatter denne planen hovedsakelig tiltak knyttet barnets behov for å ha noen rundt seg, som de kan betro seg til, og som kan gi dem ekstra oppmerksomhet i en periode de kanskje ikke får det de behøver hjemme. Pedagogen fra denne barnehagen er svært fornøyd med denne løsningen og argumenterer for at en slik plan blant annet gjør det lettere for samtlige å personalet å arbeide sammen rettet mot samme mål. Jeg har ingen forutsetninger for å fortelle om en slik beredskapsplan fungerer bedre i praksis enn barnehage A's løsning om å ta hvert tilfelle når det kommer, men jeg finner det allikevel svært spennende at også pedagogisk leder i barnehage A har tatt opp saken på flere ledermøter, og nå vurderer muligheten og fordelene av å opparbeide en kort beredskapsplan.

Selv om mine funn gjennom intervjuene på mange måter kan tilsi at en ferdig utarbeidet handlingspraksis kan fungere godt i mange sammenhenger, synes jeg på mange måter en handlingsplan kunne vært enda mer konkret når det kommer til hvordan man kan arbeide for å styrke og hjelpe barnet som opplever en sorg og krisereaksjon. For eksempel nevner ingen av pedagogene, eller handlingsplanen til barnehage B noe om hvem det er som har ansvaret for at barnet får den omsorgen det skal ha, og hvordan det skal følges opp at barnet til en hver tid har noen som observerer det ekstra godt, og som er tilgjengelige for å møte barnets behov.

Haaland og Simonnes forteller oss om hvordan små barn som opplever at foreldrene går fra hverandre i mange tilfeller er ekstra knyttet til sine omsorgspersoner, og ofte er redde for å miste flere betydningsfulle relasjoner i sitt liv (Haaland, 2002, s. 50) (Simonnes, 1995, s.193). Dette sett i sammenheng med Moxnes forskning vedrørende at barn som opplever mange store forandringer i tiden rundt samlivsbruddet har større sannsynlighet for å utvikle negative atferdstendenser øker min oppmerksomhet knyttet til forandringer og tilknytning i barnehagen (Moxnes, 2001, gjengitt etter Haaland, 2002, s.31) . Til tross for at begge mine informanter oppgir omsorg, nærhet, oppmerksomhet, samtaler og observasjon fra personalet som viktige faktorer for barna i sorg og krise, er det ingen av dem som nevner stabilitet, og hvordan dette kan planlegges og arbeides med innad i personalgruppa for å øke forutsigbarheten og de trygge rammene rundt barnet. Pedagogisk leder fra barnehage B nevner at barnehagen vil være den samme hver dag, uavhengig av barnets hjemmesituasjon og at dette kan være en trygghet for barnet, men hun nevner ingenting om hvordan dette best mulig kan gjennomføres.

Erfaringsmessig er barnehager ofte preget av en del ustabilitet, sykdomsfraværet er

ofte høyt, og behovet for vikarer oppstår. Hvordan kan barnehagen i slike perioder verne om barnet som behøver den tette oppfølgingen fra de voksne? Slik jeg ser vil for eksempel primærkontakter kunne vært en løsning her. Selv om ingen av mine informanter nevner noe om dette gjennom intervjuene, har jeg gjennom praksis erfart at vertfall en av barnehagene har tilegnet primærkontaktløsninger for oppfølging av barn og foreldresamarbeid. Gjennom å være sikker på at barnet til en hver tid har en primærkontakt, eller en annen voksenperson til stede som har fått i oppgave å være ekstra tilgjengelig, ser jeg det som mer sannsynlig at barnet bruker muligheten det har til å snakke med voksenpersonen i barnehagen om det han eller hun tenker på. Som intervjuinformant i barnehage B forklarer, er det ikke alltid slik at barn forteller noe så mange ganger, derfor er viktigheten av å være der, og være en aktiv lytter når barnet først åpner seg spesielt essensiell.

Dette kan også ses i sammenheng med Meads speilingsteori som skildrer barnets syn på seg selv, som en refleksjon av de voksnes syn på barnet. (Mead 1934, gjengitt etter Larsen og Slåtten, 2010, s. 25-26) Dersom personalet planlegger og tilrettelegger for at det utsatte eller vanskeligstilte barnet til en hver tid har trygge omsorgspersoner rundt seg, som kjenner til situasjonen og ser på dem med tillitt - vil kanskje barnet også selv kunne se utveien fra det vanskelige.

5.2 – Foreldresperspektivet

Ettersom samlivsbruddet har sin årsak i nettopp foreldrene, vil det i mine øyne være nødvendig å ta for seg en liten del vedrørende foreldresamarbeid og effekten foreldrene har på barna sine i en samlivsbruddprosess. Hubertz og Bagger beskriver blant annet hvordan et høyt konfliktnivå mellom foreldrene uvilkaarlig vil kunne påvirke barnet i stor grad, og ha stor innvirkning på barnets trivsel i hverdagen. (Hubertz & Bagger, 2009, s. 77) Dette samsvarer godt med mine informanters utsagn. Begge benevner konflikt og uenighet som faktorer som kan være ødeleggende og vanskelige når foreldrene skal samarbeide sammen om barnet, og når barnehagen skal samarbeide med foreldrene. I tillegg forteller de begge om barnets lojalitet og ansvarsfølelser knyttet til foreldrene.

Haaland avbilder hvordan små barn i stor grad kan bli påvirket av mor og fars psykiske tilstand i etterkant av bruddet. Der foreldrene har fått flere bekymringer knyttet til barna i etterkant av bruddet, eller at to inntekter blir til en - er det ikke uvanlig at foreldrene oppleves som deprimerte, eller at deres omsorgsfunksjon blir nedsatt. (Haaland, 2002, s. 31) Dette sett i sammenheng med den emosjonelle resonansen hun beskriver hos små barn, er det ikke utenkelig at også barna tar på seg følelsene mor og far opplever. (ibid. S. 91) Dette er ansvar og bekymringer barna ikke skal behøve å ta stilling til, og som vil kunne tappe dem for

energi (Haaland, 2002, s.19). Min informant i barnehage A skildrer dette godt, og forteller om flere tilfeller hvor hun har opplevd barn som slitne og tankefulle i etterkant av et brudd. Derfor argumenterer også begge pedagogene for at de opplever det som mer eller mindre uproblematisk å ta tak i foreldrene for en samtale, med utgangspunkt i observasjoner av at barna lider som følge av den nye tilværelsen med to hjem.

Pedagogisk leder i barnehage B mener foreldrene i mange tilfeller er så opptatte av å se seg selv og egne følelser i etterkant av samlivsbruddet at det kanskje er nødvendig å bryte inn og fortelle foreldrene at de må åpne øynene for at også en tredjepart har det vondt. Haaland støtter dette og forteller at det slett ikke er uvanlig at foreldrene blir så overveldet av egen smerte, at det blir problematisk å finne overskudd til å også se barnas behov. (Haaland, 2002, s. 19)

Det er også med utgangspunkt i disse forholdene at begge mine informanter betegner et tett foreldresamarbeid med hyppige samtaler som svært viktig når man arbeider i etterkant av et samlivsbrudd.

5.3 – Barneperspektivet

Til nå har jeg sett nærmere på barnehagens praksis, og hvordan foreldreperspektivet kan påvirke barna, men det viktigste perspektivet i en hver barnehage vil alltid være barneperspektivet. Hvorfor reagerer barna som de gjør på samlivsbruddet, og hvilke behov og ønsker vil de ha når de er i barnehagen? Haaland hevder at små barn er avhengige av trygge rammer, og liker forutsigbarhet og stabilitet. Dette begrunner hun blant annet i at barn i barnehagealder ofte utvikler en egen logikk som blant annet kan innebære at mor eller far har forsvunnet eller forlatt dem, når virkeligheten er at mor og far har flyttet fra hverandre. (Haaland, 2002, s. 92) Dette sett i sammenheng med Raundalen og Schults fremstilling av at en krise oppstår når trusselen om tap utløser uro og angst, er det ikke rart små barn kan sørge eller oppleve sterke reaksjoner i etterkant av et samlivsbrudd. (Raundalen og Schults, 2006, s. 13)

Simonnes forteller oss om barn som klandrer seg selv for det som har skjedd (Simonnes, 1995, s. 191). Min informant i barnehage B forteller også om slike reaksjoner, og beskriver gjentatte ganger viktigheten av at barnehagen forholder seg som en nøytral arena, der barna kan få lov til å fortelle det de selv ønsker uten at de skal føle at deres lojalitet stilles på prøve ovenfor foreldrene. Dette samsvarer også med Haalands beskuelser i henhold til at barn som kjenner på en indre lojalitetskonflikt vil kunne ha et ekstra behov for å ha en upartisk og objektiv voksenperson som de kan betro seg til uten å måtte stilles ansvarlig for sine uttalelser. Barna må få lov til å fortelle om en dum situasjon hjemme, uten at

voksenpersonen i barnehagen skal fortelle foreldrene alt det som blir sagt. (Haaland, 2002, s. 54) Med dette som utgangspunkt har jeg tro på at barn som har tilgang til nære og gode voksenpersoner de kan betro sine fortvilelser til, vil ha gode forutsetninger for å ikke bli like oppslukt av egne tanker og bekymringer at de sliter seg ut av det.

En annen løsning på å gi barnet et fristed for det vonde er å legge til rette for lek. Dette er noe pedagogisk leder i barnehage A retter sitt fokus mot. Hun skildrer leken som en frisoner for barna, der barna kan glemme de ekle tankene og bare være barn. Denne informanten har erfaringer med barn som oppleves som svært slitne og som har problemer med å komme inn i leken, og snakker derfor varmt om at personalet viser ekstra hensyn til barna gjennom å tilby en hjelpende hånd og planlegge leksituasjoner for hele barnegruppa. Informant A's vektlegging av lek som barnets fristed kan ses i sammenheng med en av Dyregrovs mange eksempler på sorgreaksjoner hos barn. I boken sorg hos barn beskriver han hvordan barn har en særskilt evne til å gå inn og ut av sorgen, og fortsette som om ingen ting har hendt. I likhet med informant i barnehage A, beror han dette i at barna kan få en følelse av trygghet gjennom å gjennomføre hverdagslige handlinger i en ellers så kaotisk hverdag. (Dyregrov, 2013, s. 21)

Alt dette tatt i betraktning ser jeg på avverging av skyldfølelse og etablering av gode tilfluktsmuligheter for barna, som svært gode og viktige tiltak personalet i barnehagen kan gjøre for å styrke barna som sørger. I tillegg ser jeg for meg at barnehage B's fokus på lojalitet kan ha mye å si for barnets egne følelsesverden. Tiltak som å for eksempel gi barnet muligheten til å lage dobbelt av alle håndlagede produkter, som julepynt, malerier, påskepynt etc. kan være med på å skåne barna fra unødvendige skyld og lojalitetsfriksjoner, samt forebygge tanker og følelser som at barna ikke får lyst til å delta i kunst og håndverkprosjekter.

Til slutt ønsker jeg i likhet med mine informanter å løfte frem viktigheten av nærhet og bekreftelse. I tilfeller der de aller minste barna blir berørt av samlivsbruddet er ikke alltid samtalen en mulighet. Haaland hevder at de minste barna ofte vil være spesielt følsomme og påvirkelige ovenfor det følelsesmessige klimaet hjemme. Fordi de små barna ikke vil ha muligheten til å forstå hvorfor mor og far krangler eller er uenige (Simonnes, 1995, s.193), gjør det dem også spesielt utsatte for etterreaksjoner, og mange kan oppleve en følelse av katastrofe dersom mor og far krangler høyllytt. (Haaland, 2002, s. 92) Dersom dette er tilfelle hos et av barna i barnehagen tror jeg de ekstra minuttene på fanget mine informanter omtaler kan ha mye å si. I tillegg tenker jeg i likhet med min informant i Barnehage B at gode og gjennomtenkte prioriteringer kan være viktig. Små barn som har sterke sorg og krisereaksjoner har kanskje behov for å få ekstra oppmerksomhet og nærhet, og må i noen tilfeller settes før de andre barna i en kort tidsperiode.

Hos de større barna i barnehagealder tenker jeg innholdet i samtalen vil være viktig. Hva barnet ønsker å snakke om vil selvfølgelig variere, og slik jeg ser det må dette tas hensyn til. Barnet må få lov til å fortelle om det som opptar dem, og det de tenker på, men dersom muligheten byr seg holder jeg med min informant i barnehage B med tanke på å forsøke å frata barnet all skyldfølelse. Gjennom å snakke med barnet om hva som har skjedd, bekrefte at man vet, samt gjøre dem bekjent med at samlivsbrudd er svært vanlig, tror jeg personalet kan være med på å forebygge en skadelig *magisk tankegang* (Dyregrov, 2013, s.17). Samtidig kan de ansatte i barnehagen hjelpe barna med å sette ord på, og anerkjenne sine egne følelser. Jeg mener også i likhet med min informant i barnehage A, at å engasjere samtaler mellom barn som har opplevd det samme, eller å snakke om ulike familieformer i samlingsstund kan være med på å alminneliggjøre, og ufarliggjøre situasjonen.

6.0 - Konklusjon

I denne oppgaven har jeg forsøkt å finne ut mer av hvordan personalet i barnehagen kan arbeide for å styrke barnet som opplever sorg og krisereaksjoner i etterkant av et samlivsbrudd. Jeg har oppdaget at teori og empiri i denne handlingen har vært svært likt, da mine informanter i de fleste tilfeller har fortalt om aspekter som stemmer godt overens med mine teoretikere og deres funn.

Når det kommer til problemstillingen og hvordan personalet kan arbeide for å styrke barnet som har det vondt, er det mange faktorer å ta hensyn til. Barnet som sørger eller opplever en krisereaksjon i forbindelse med foreldrenes brudd, har kanskje ikke tillitt verken til seg selv eller sine foresatte. Både nåtiden og fremtiden oppleves som usikker, og barnet sørger over fortiden som er tapt. Kunnskapsdepartementet presiserer allikevel gjennom rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver hvordan god omsorg kan være med på å styrke nettopp disse forholdene (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.31) . Konkret hvordan denne omsorgen kan praktiseres vil være ulikt i de ulike barnehagene, men felles for begge står et godt samarbeid innad i personalgruppa, slik at alle vil ha gode forutsetninger for å se og anerkjenne barnet som opplever en vanskelig tid. Både teorien med hovedvekt i Haaland, samt begge og mine informanter vektlegger særlig at barnet i en tidsperiode må få ekstra oppmerksomhet, og gode muligheter for å betro seg til objektive voksne eller barn i personalet, samt nærhet, og fratakelse av all skyldfølelse gjennom samtaler og stadige bekreftelser.

Hvordan dette kan følges opp og innarbeides i hele personalgruppa har mine

informanter ulik praksis på i dag, men slik det ser ut har begge pedagogene sett verdien i å ha en ferdig strukturert handlingsplan, med enkle punkter ferdig utarbeidet. På denne måten blir det enklere å ta tak i situasjonene hver gang de oppstår, og nødvendigheten for å snakke om hvert tilfelle på avdelingsmøter hver gang blir kanskje ikke like stor. Dette er fordi personalet med en slik plan, allerede vet hva som skal gjøres og hvem som har ansvaret. Ut i fra mine funn i denne befatningen tenker jeg at punkter som nettopp samtaler, gode muligheter for betroelser, objektive voksne, nærhet, fratakelse av skyld og tett samarbeid med hjemmet kan være aktuelle for en beredskapsplan. Kanskje er det også nødvendig med tildeling av spesielle ansvars personer som for eksempel primærkontakter, slik at barnet alltid har noen det føler tillitt til i nærheten.

Felles for alt dette ligger Tholins utsagn om at omsorgen skal gjennomsyre alt i barnehagen (Tholin, 2014, s. 25) Målet må være at barnehagen kan bidra på de områdene hjemmet svikter, slik at barnet ikke opplever et større tap enn nødvendig. Dersom personalet barnehagen er i stand til å tilfredsstille barnets behov når det sørger, er de slik jeg ser det med på å styrke barnet både her og nå, og i fremtiden. Dersom personalet ser på barna som viktige, og verdifulle er det større sjanse for at de utvikler en tankeprosess der de ser seg selv på samme måte (Mead 1934, gjengitt etter Larsen og Slåtten, 2010, s. 25-26).

6.1 – Videre forskning

Dersom jeg hadde hatt mulighet til å videreført denne oppgaven hadde jeg ønsket å sett nærmere på hvordan barnehagen kan være med på å forebygge at barnet skal oppleve sorg og krise med årsak i foreldrenes samlivsbrudd. Med mer tid og ressurser hadde det vært interessant å ta utgangspunkt i materiellpakken ”ett barn- to hjem” utviklet av PEDLEX-Norsk skoleinformasjon, forfattet av Ingunn Størksen, og sett hvordan denne kunne vært brukt rettet mot barna, foreldrene og personalgruppa, og hvilke effekt det kunne hatt. Denne materiellpakken inneholder blant annet barnelitteratur, foreldrefoldere og en veiledning for personalet.

I tillegg til dette hadde det vært spennende å se om jeg hadde kommet frem til andre funn, dersom jeg hadde gjennomført observasjoner i tillegg til intervjuene.

Et siste perspektiv jeg kunne tenkt meg å se nærmere på hadde vært foreldrenes. Hvordan ønsker foreldrene at barnehagen skal samarbeide med dem i etterkant av samlivsbruddet, og hvordan kan barnehagen arbeide for å veilede foreldrene når bruddet pågår.

Referanser:

Bergsland, M. Dahl & Jæger, H. (Red.) (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. (4. Utg.) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Dyregrov, A. (2013). *Sorg hos barn- en håndbok for voksne*. (2. Utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Haaland, K.R. (2002). *Barnet i skilsmissen- et perspektiv på familieomforming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hubertz, L.L. & Bagger, B.B. (2009). *Foreldre-samarbeid*. Frederikshavn, Danmark: GAN Aschehoug.

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Bergen: Fagbokforlaget

Larsen, A.K. (2007). *En enklere metode- veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Larsen, A.K. & Slåtten, M.V. (2010). *En bok om oppvekst- samfunnsfag for førskolelærere*. (3. Utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Mamelund, S.E, Brunborg, H. & Noack, T. (1997, september). *Skilsmisser i Norge 1886-1995 for kalenderår og ekteskapskohorter*. Hentet 29. April 2016 fra: https://www.ssb.no/a/histstat/rapp/rapp_199719.pdf

Raundalen, M. & Schultz, J-H. (2006). *Krisepedagogikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Regjeringen.no. Kunnskapsdepartementet. (2015-2016). *Meld. St. 19*. Hentet 11. Mai 2016 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/?ch=1&q=>

Simonnes, A. (1995). *Møte med barn i sorg og krise*. Oslo: Det Norske samlaget.

Skilsmisse. (2013). 10.000 barn under 18 år gjennomgår skilsmisse hvert år. Hentet 23.mai 2016 fra: <http://www.skilsmisse.info/10-000-barn-skilsmis/>

Statistisk sentralbyrå. (2011). *Barnefamiliers tilsynsordninger, høsten 2010*. Hentet 23 mai 2016 fra: <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/barnefamiliers-tilsynsordninger-hosten-2010/>

Statistisk sentralbyrå. *Opplyste ekteskap og separasjoner*. Hentet 29. April 2016 fra: <http://www.ssb.no/238083/opployste-ekteskap-og-separasjonar-sa-101>

Statistisk sentralbyrå. *Samboere 2012-2014*. Hentet 29. April 2016 fra: <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/samboer/aar/2015-11-26#content>

Størksen, I. (2012). *Ett barn, to hjem - barn og samlivsbrudd – veileder for ansatte i barnehagen*. Stavanger: PEDLEX Norsk Skoleinformasjon.

Tholin, K.R. (2014). *Omsorg i barnehagen*. (2. Utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

UiO: Universitetet i Oslo. *Bokmålsordboka | Nynorsk boka*. Hentet 3. Mai, 2016 fra:
http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=samlivsbrudd&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&bokmaal=+&ordbok=begge

UiO: Universitetet i Oslo. *Norsk Ordbok- ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet- under oppdatering*. Hentet 3. Mai 2016 fra:
[http://no2014.uio.no/perl/ordbok/no2014.cgi?soek=sorg#ariadne=\[\[265638\],0,|sorg|\]\]](http://no2014.uio.no/perl/ordbok/no2014.cgi?soek=sorg#ariadne=[[265638],0,|sorg|]])

Intervjuguide bacheloroppgave Silje P. Haugen, vår 2016.

Problemstilling:

”Hvordan og hvorfor arbeider personalet i barnehagen for å styrke barn, som opplever sorg og krise, med årsak i skilsmisse eller samlivsbrudd”.

Innledning:

- Hvilken stilling er du ansatt i?
- Hvor lenge har du arbeidet i barnehage?
- Hvor lenge har du arbeidet i denne barnehagen?

Barnehagens praksis

- Kan du fortelle konkret hvordan dere går frem når dere får høre om at et barns foreldre skal skilles, eller har gått fra hverandre?
- Har denne barnehagen en fastbestemt handlingspraksis når barns foreldre velger å gå fra hverandre? Benyttes dette i så fall i alle tilfeller?
- Kan du eventuelt fortelle litt om hvorfor dere ikke har valgt å ha en slik løsning?
- Er det noe du synes dere burde gjort, eller noe du synes kunne vært gjort annerledes? I så fall- hvorfor?

Foreldreperspektivet

- Hvordan synes du det oppleves å snakke med foreldrene om deres samlivsbrudd?
- Hvorfor mener du i så fall det kan være vanskelig å snakke om, for begge parter?
- I hvilken grad mener du barnehagen har rett til å blande seg inn i foreldrenes samlivsbrudd?
- Hvorfor mener du dette bør/ikke bør gjøres?
- Hva tenker du er viktig når barnehagen skal samarbeide med foreldrene i etterkant av et samlivsbrudd?

Barneperspektivet

- Hvorfor tror du det kan være viktig for barnet, at personalgruppa arbeider strategisk i samarbeid med hjemmet etter et samlivsbrudd?
- Kan du konkret fortelle hva du mener kan gjøres i barnehagen for å styrke barnet som opplever sorg og krise, med årsak i samlivsbrudd?
- Hvilke ønsker og behov tror du barnet selv har i en slik situasjon?

Barnehagen som omsorgsarena

- Hvilken betydning tror du barnehagen kan ha for barnet når det opplever at foreldrene skilles?
- Kan du kort oppsummere litt hvorfor du eventuelt mener personalet i barnehagen bør arbeide, for å styrke barna som opplever sorg og krise som følge av foreldrenes samlivsbrudd?
- Er det noe mer du ønsker å tilføye som jeg ikke har spurt om?

Datainnsamling, bacheloroppgaven.

I forbindelse med min bacheloroppgave ønsker jeg å finne ut mer av hvordan barnehager arbeider i etterkant av samlivsbrudd hos barnas foreldre. Samtidig ønsker jeg å få tak i flere perspektiver på hvordan ansatte i barnehagen mener dette kan/bør gjøres, og eventuelt hvorfor.

Min problemstilling er som følger:

- Hvordan kan personalet i barnehagen arbeide for å styrke barn som opplever sorg og krise med årsak i skilsmisse/Samlivsbrudd

Jeg ønsker å gjennomføre en kvalitativ undersøkelse, med intervju av to ulike barnehager som fremgangsmåte. Begge barnehager, samt intervjuobjekter og eventuelle saker som blir nevnt i intervjuet vil bli anonymisert i den grad at det er umulig å finne ut av hvem dette vedrører.

Deltakelsen i dette intervjuet er frivillig, og intervjuet vil bli tatt opp på båndopptaker, og slettet i etterkant.

Dersom det skulle dukke opp spørsmål i forbindelse med denne undersøkelsen henviser jeg til min veileder Katrine Moen. Hun kan nås på telefon; 74022567.

Før intervjuet starter vil du bli bedt om å skrive under på samtykkeerklæring til å bli intervjuet, og at du har lest og forstått foregående informasjon.

VENNLIG HILSEN

Silje Pettersen Haugen.

Vedlegg: Informasjon fra Nord universitet/ studieleder.

Samtykke til intervju:

Sted og dato:

Underskrift:

Jeg har lest informasjon om datainnsamling og gir mitt samtykke til å bli intervjuet.

Opplasting av samtykkeskjema

Opplasting samtykkeskjema

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	5247175_cand-3389730_5224941
Filtype	pdf
Filstørrelse	72.137 KB
Opplastingstid	01.06.2016 21:48:34

Neste side
Besvarelse
vedlagt

**SAMTYKKE TIL BRUK AV PROSJEKT, KANDIDAT-, BACHELOR-
OG MASTEROPPGAVER**

Forfatter : Silje P. Haugen

Norsk tittel: Barnehagens rolle i samlivsbruddet

Engelsk tittel: The kindergarten's role in parents divorce or separation.

Studieprogram: Barnehagelærerutdanning

Emnekode og navn: BLU360 Silje P. Haugen

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, Nords' åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

Kan frigis fra: _____

Dato: 31.05.16

Silje P. Haugen

Underskrift

